

กมล เสนานุช พศกจิกายน 2562

การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาและนำข้อมูลด้านต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ตามกระบวนการบริหารโดยยึดหลักตามแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหาร โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลที่นำมาใช้ ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล

ได้มีการศึกษาแนวคิดทฤษฎีดังนี้

แนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systematic Approach Management)

เกษม วัฒนชัย (2545 : 5) กล่าวว่าแนวคิดแบบวิเคราะห์ระบบ (Systems Analysis) ซึ่งระบบมีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) หรือทรัพยากรที่เอามาบริหารสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการ (Process) และผลผลิต (Outputs) ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา จะช่วยให้การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจะต้องมีการประเมินผลการบริหารสถานศึกษาทุกปี เพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนตัวบ่งชี้หรือเครื่องชี้วัดก็อยู่ที่สร้างขึ้นมา เช่น เครื่องชี้วัดเรื่องความปลอดภัยและความสะอาดของห้องน้ำสำหรับนักเรียน เครื่องชี้วัดที่สร้างขึ้น ต้องวัดในเรื่องความปลอดภัยและความสะอาด การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลตามแนวดังกล่าว

โกวิทย์ เทศบุตร (2550: 6-7) การพัฒนาระบบงาน (The system development life cycle) จัดเป็นระบบการอ้างอิงเพื่อให้การพัฒนาระบบงานบรรลุประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ในการปฏิบัติโดยแต่ละขั้นตอน จะมีเป้าหมายเฉพาะที่มุ่งบรรลุเป้าหมายโดยรวมของระบบงานนั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปมักประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหรือการทำความเข้าใจระบบ (Systems investigation) เป้าหมายสำคัญคือ เพื่อให้ทราบสภาพที่เป็นอยู่จริง (Facts) ของระบบงานที่จะพัฒนาทั้งในส่วนของปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิตที่มุ่งบรรลุโดยสะท้อนให้เห็นวิธีการดำเนินงานหรือขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานอย่างไร มีอะไรบ้างที่เป็นปัจจัยนำเข้าและมีผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระบบ (Systems analysis) มีเป้าหมายเพื่อให้ทราบจุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของระบบปัจจุบันว่าบรรลุหรือไม่บรรลุเป้าหมายของระบบอื่น ๆ ใดๆ ด้วยกระบวนการดำเนินงานที่ดำเนินอยู่และปัจจัยเข้าที่มีข้อดี ข้อด้อย หรือจุดแข็ง จุดอ่อนอะไร

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบระบบ (Systems design) เป้าหมายเพื่อให้ได้วิธีการดำเนินงานหรือขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยในขั้นตอนนี้จะครอบคลุมไปถึงการประเมินระบบโดยผู้เชี่ยวชาญและการจัดทำคู่มือในการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 4 การนำระบบไปใช้ (Systems implementation) เป้าหมายเพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพการดำเนินงานนั้น ๆ ซึ่งครอบคลุมการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานการกำกับ ติดตาม ดูแล และนิเทศผู้บริหาร

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบทบทวนระบบ (Systems review) เป้าหมายเพื่อปรับแก้ไขจุดอ่อนที่ทำให้ไม่บรรลุประสิทธิภาพของระบบที่ต้องการซึ่งต้องตรวจสอบทบทวนทุกขั้นตอนของการพัฒนาระบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการดำเนินงานหรือขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานรวมทั้งการดำเนินงานตามระบบใหม่ที่พัฒนาขึ้น

นิรมล กิติกุล (2551: 46-47) กล่าวว่า แนวคิดเชิงระบบนั้นถือว่าการจัดการเป็นระบบหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันประกอบขึ้นด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และปฏิกริยาซึ่งกันและกัน ในระหว่างส่วนต่าง ๆ อยู่เสมอ การศึกษาวิเคราะห์องค์กรในเชิงระบบประกอบไปด้วยตัวแปรต่าง ๆ มากมาย ทั้งภายในภายนอกองค์กรล้วนแต่มีผลกระทบต่อโครงสร้างขององค์กรทั้งนั้น ซึ่งสรุปคุณลักษณะสำคัญของระบบได้ ดังนี้

1. ส่วนต่าง ๆ ของระบบจะอยู่ในสถานะที่เคลื่อนไหวได้
 2. การเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ จะมีปฏิกริยาตอบโต้ต่อกัน
 3. ในระบบหนึ่ง ๆ จะประกอบไปด้วยระบบย่อย ๆ มากมาย และภายในแต่ละระบบย่อยอาจจะมีระบบย่อยลงไปอีก
 4. การเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบอาจมีผลทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงส่วนอื่นในระบบนั้นด้วย หรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อยอาจทำให้กระทบกระเทือนถึงระบบที่ใหญ่กว่าก็ได้
 5. ประเภทของระบบ ประกอบด้วย
 - 5.1 ระบบปิด (Close System) เน้นเฉพาะภายในองค์กรโดยไม่สนใจสภาพแวดล้อมภายนอก
 - 5.2 ระบบเปิด (Open System) ลักษณะจะขยายกว้างโดยให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งจะช่วยให้้องค์กรสามารถติดตามและปรับระบบการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา องค์กรแบบระบบเปิดจึงมีความสมบูรณ์มากกว่าระบบปิด
 6. องค์ประกอบของระบบ ประกอบด้วย
 - 6.1 สิ่งที่ใช้ในการผลิต (Input) ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของและข่าวสารข้อมูล
 - 6.2 การดำเนินงาน (Process) ขบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งนำเข้า (Input) ให้เป็นผลผลิต (Output) ได้แก่ สินค้าและบริการ
 - 6.3 ผลผลิต (Output) คือสิ่งที่วัดความสำเร็จของระบบ
 - 6.4 สิ่งแวดล้อม (Environment) ลักษณะปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อระบบ
 - 6.5 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นสภาพของระบบในส่วนต่าง ๆ
- จากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล ได้เลือกแนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systematic Approach Management) นำมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษามาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการจัดการ โดยมีการจัดการอย่างเป็นระบบที่มีจุดมุ่งหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การทำงานอย่างเป็นระบบช่วยให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุและนำไปสู่การแก้ไขข้อผิดพลาดได้อย่างง่าย มีการประเมินผล การบริหารสถานศึกษาทุกปี เพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพที่สูงสุดของโรงเรียนศรีสงครามวิทยา

บรรณานุกรม

เกษม วัฒนชัย. การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี, 2545.

_____. เส้นทางสู่ความพอเพียง. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี, 2551.

โกวัฒน์ เทศบุตร. เอกสารประกอบการสอนวิชา 0501807 การวิเคราะห์และพัฒนาระบบใน
สถานศึกษา. มหาสารคาม : ภาควิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2550.

นิรมล กิติกุล. องค์การและการจัดการ. นครปฐม : บริษัทเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2551.